

ACHTERGROND TENTOONSTELLING OVER PAPIERKNIPKUNST

Onderbelichte kunstvorm in Dordts Patriciërshuis

Het was een ware rage in de achttiende eeuw: papierknipkunst. Grote kans dat dit vroeger ook werd beoefend door de bewoners van het Dordts Patriciërshuis. Onder andere antiquair Joseph Estié van *Tussen Kunst en Kitsch* leende stukken uit aan het museum voor hun nieuwe tentoonstelling.

Jacolijn Groesbeek

Dordrecht

Ooit gehoord van papierknipkunst? Het klinkt als iets heel specifiek, maar toch zijn er nog honderden mensen in Nederland die dit beoefenen. „Het werkt meditatief. Ik hoorde laatst nog iemand met longcovid die de knipkunst had ontdekt”, vertelt Maja Houtman, voorzitter van de Nederlandse Vereniging voor Papierknipkunst. Wie vroeger goed kon knippen, kon daar aardig wat mee verdienen.

Zo verdiende ‘schaarminerve’ Joanna Koerten (1650 – 1715) meer dan Rembrandt en knipte zij portretten van vorsten en ook van Dordtenaar en raadspensionaris Johan de Witt. Illustraties bij verhalen, geboortekaartjes, portretten, familiewapens, godsdienstige of politieke prenten: met een papier of mes kon vrijwel alles worden gemaakt.

Cultureel erfgoed

„Maar voor de meeste mensen was het knippen alleen ontspannend tijdverdrijf. Het was op een gegeven moment erg populair onder vrouwen die na hun huwelijks gedwongen moesten stoppen met werken. Je moet dan toch iets. Veel vrouwen sloten zich aan bij

◀ Maja Houtman en Laurens Gooshouwer in het Dordts Patriciërshuis, bij de nieuwe tentoonstelling *Kopstukken uit de schaduw*. FOTO'S JEFFREY GROENEWEG

knipkringen”, zegt Houtman. Vandaag de dag heeft de vereniging nog altijd driehonderd knipleden. „We bestaan nu veertig jaar, voor ons jubileumjaar wilden we graag samenwerken met musea.”

Het Patriciërshuis was meteen enthousiast over deze onderbelichte kunstvorm, die ook opgenomen is als immaterieel cultureel erfgoed. Het leidde tot de tentoonstelling *Kopstukken uit de schaduw*. „Onze stijlkamers en achttiende-eeuwse inrichting passen hier erg goed bij”, zegt Laurens Gooshouwer van het Dordts Patriciërshuis.

Een tak van knipkunst is de silhouetkunst. „Dat kwam eind achttiende eeuw op. Het is ontstaan in het Verenigd Koninkrijk en verspreidde zich daarna over Europa. Fotografie was destijds nog niet uitgevonden en een portret laten schilderen was erg duur, dus stapten mensen over op het laten maken van een silhouet”, vertelt Janjaap Luijt, penningmeester van de knipkunstvereniging. Profielen werden geknipt uit

▲ In de tentoonstelling ook aandacht voor moderne silhouetten.

wit papier en daarna met Oost-Indische inkt zwart geverfd.

Karikatuur

„Vroeger heette het ‘schaduwportretten’”, vertelt Josep Estié (foto), die ook bij *Tussen Kunst en Kitsch* deze kunstvorm tegenkomt. „Knipkunst heeft zeker zijn charmes. Je zag het vroeger terug bij zowel bij de adel, de burgerij, als het gewone volk. Met die silhouetten kon je iemands profiel goed laten lijken, door het accent te leggen op iemands wipneus of dikke onderlip bijvoorbeeld. Zo'n silhouet was eigenlijk een karikatuur. Je moet een fijne motoriek

hebben en goede concentratie om zo iets te maken. Doe het maar eens na. Mensen die vroeger aan knipkunst deden, kregen geen burn-out”, vertelt de antiquair.

In de tentoonstelling wordt ook een vertaalslag gemaakt naar moderne silhouetten in fotografie. „Silhouetkunst is eigenlijk overal om ons heen. Kijk maar eens in je portemonnee, naar een euromunt waar je het portret van koning Willem-Alexander op vindt. Fotograaf Vincent Mentzel fotografeerde eerder het portret van de toenmalige koningin Beatrix, dat befaamde portret werd gebruikt voor de euromunt. Haar silhouet hangt nu bij ons in de kelder. Daar hangt nu ook het werk van de Rotterdamse fotograaf Sebiha Öztas. Net als bij de silhouetten uit het verleden staat de mens in haar werk centraal”, zegt Gooshouwer.

■ Het Dordts Patriciërshuis aan de Wolwevershaven is van woensdag tot en met zondag geopend, van 13.00 tot 17.00 uur. De tentoonstelling is tot 23 maart 2024 te zien.